

WO I OM DE HOEK

Lokale bronnen maken de Grote Oorlog tastbaar

Dankzij de samenwerking van Utrechtse erfgoedorganisaties kunnen leerlingen aan de slag met historische bronnen uit de tijd van de Eerste Wereldoorlog in hun eigen omgeving. Dichterbij kun je de Grote Oorlog niet brengen.

Mieke Heurneman is adviseur geschiedenis en onderwijs bij Landschap Erfgoed Utrecht.

1 Huis Doorn, Kasteel Amerongen, Museum Flehite, Het Utrechts Archief, Geheugen van Zeist, Museum Veenendaal, Gemeentearchief Veenendaal, Archief Eemland, Waterliniemuseum, Gemeente Amersfoort/Belgenmonument en het Nationaal Militair Museum.

Rij met wachtenden voor de gemeentelijke viskraam van de voedseldistributie op de Neude in Utrecht, ca. 1915. Collectie Het Utrechts Archief.

De provincie Utrecht lag in een neutraal land en op grote afstand van het strijdgevoel in 1914-1918. Niet een plek waar je sporen van de Eerste Wereldoorlog zou verwachten. Maar die zijn er wel degelijk. Ook hier werd het leger gemobiliseerd en had de bevolking te lijden onder schaarste. Bovendien kwam een miljoen vluchtelingen vanuit het door oorlog geteisterde België naar Nederland. Een groot deel van hen werd opgevangen in de provincie Utrecht, vooral in en rond Amersfoort. En dan was er na afloop van de oorlog nog die ene bijzondere vluchteling die hier asiel kreeg: de voormalige Duitse keizer Wilhelm II die eerst op Kasteel Amerongen en later in Huis Doorn verbleef.

PRIMAIRE BRONNEN

In de afgelopen tijd hebben verschillende Utrechtse erfgoedorganisaties tentoonstellingen georganiseerd over de Eerste Wereldoorlog. Daarvoor konden ze putten uit hun eigen collecties en is veel onderzoek gedaan. Een aantal van deze tentoonstel-

lingen is inmiddels afgelopen, waardoor objecten en documenten weer opgeborgen zijn in de depots van musea en archieven. Om die reden sloeg een aantal van deze Utrechtse erfgoedinstellingen de handen ineen om kennis en bronnenmateriaal over de Eerste Wereldoorlog in de provincie Utrecht beschikbaar te houden voor het onderwijs.¹ Een initiatief dat resulteerde in een veelzijdig onderwijsproject: *Geschiedenislokaal Utrecht WO I*. Het project is bedoeld voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs, maar ook leerlingen in de tweede fase kunnen gebruikmaken van het diverse bronnenmateriaal dat te vinden is op geschiedenislokaalutrechtwo1.nl. De primaire historische bronnen op deze site zijn gegroepeerd volgens vier thema's: Belgische vluchtelingen, mobilisatie, dagelijks leven en de komst van keizer Wilhelm II. Elk thema wordt geïntroduceerd door een filmpje over een personage. De filmpjes geven informatie over het thema en helpen de leerlingen zich in te leven in het onderwerp en honderd jaar terug te gaan in de tijd.

In Kamp Zeist geïnterneerde Belgische militairen, 1914-1918. Collectie Archief Eemland.

² *Geschiedenislokaal.nl* is een initiatief van enkele archiefdiensten en web-bureau ab-c media. Inmiddels zijn er ook andere geschiedenislokalen: *geschiedenislokaal023.nl*, *geschiedenislokaal013.nl* en *geschiedenislokaal024.nl*.

Behalve bronnen zijn er didactische tips voor docenten: wat kun je met deze bronnen, hoe kun je ze op verschillende manieren in de klas inzetten? Daarnaast zijn er opdrachten voor de leerlingen die in de komende tijd nog zullen worden uitgebreid. Verder zijn er verwijzingen naar plekken en collecties waar nog meer sporen van de Eerste Wereldoorlog te vinden zijn. *Geschiedenislokaal* is een educatief bronnenplatform, dat ook de mogelijkheid biedt bronnen op een tijdbalk op een kaart te plaatsen.² Het komende jaar worden nog nieuwe educatieve tools toegevoegd, waardoor de opdrachtmogelijkheden zullen worden uitgebreid.

REGIONALE INSTEEL

De regionale insteek van dit project biedt een kans het grote verhaal van de Eerste Wereldoorlog in de gangbare lesmethodes te verrijken – zo hoeft je niet per se naar Ieper. Door bronnen uit de eigen omgeving van de leerlingen te gebruiken, ontdekken ze dat de geschiedenis zich niet alleen ver van hun bed, maar ook bij hen om de hoek heeft afgespeeld en wordt het verleden tastbaar.

In lokale bronnen staat het leven van de gewone man of vrouw in die periode centraal: hoe was het om als soldaat gemobiliseerd en ingekwartierd te zijn en wat betekende de Eerste Wereldoorlog voor zijn vrouw die in haar eentje haar gezin moest verzorgen in een tijd van grote schaarste?

Er zijn ook parallellen te trekken met nu: hoe gingen men toen om met de Belgische vluchtelingen en hoe doen wij dat vandaag de dag met bed, bad en brood? Behalve kennis over de Eerste Wereld-

oorlog doen leerlingen ook belangrijke algemene historische vaardigheden op, zoals het kritisch omgaan met bronnenmateriaal en het trekken van conclusies daaruit.

BUITEN UTRECHT

Geschiedenislokaalutrechtwo1.nl is beschikbaar voor leerlingen en docenten in heel Nederland. Ook als je lesgeeft in een andere regio dan de provincie Utrecht kun je hier inspiratie opdoen voor bronnen en opdrachten die je zou kunnen gebruiken in lessen over de Eerste Wereldoorlog. In elke regio zullen dit soort bronnen te vinden zijn. Neem daarvoor contact op met de plaatselijke archiefdienst of het regionaal historisch centrum. Op **archieffnet.nl** vind je verwijzingen naar websites van archiefdiensten. Op **archieven.nl** kun je zoeken in archiefcollecties uit het hele land. ■

INFORMATIE

Heb je behoefte aan meer informatie, neem dan contact op met Mieke Heurneman: **m.heurneman@landschapergoedutrecht.nl**.